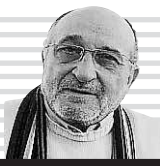

FRANCESC D'ASIS PONS ALZINA, 'XEC ES PINTOR', MIGJORNER, BATLLE DE MAÓ I HOME DE BÉ

Antoni Tudurí

Secció de genealogia
de l'Ateneu de Maó

A primers del mes de febrer de 1961, a la meua «tendra edat» de 15 anys, vaig anar al teatre Principal de Maó a presenciar una obra de teatre. No es tractava d'una obra especialment destacable baix un punt de vista formal; era la primera representació a Maó d'una obra basada en l'escrit d'Àngel Ruiz i Pablo, de forta implantació popular, «Viatge tràgic de l'amo en Xec de S'Uestrà». Aquesta obra teatral va tenir una boníssima acollida per part del públic assistent. La primera notícia de l'escrit de l'escriptor des Castell la vaig tenir de boca de *Bili* Fullana, mestre de cases que havia vingut a ca nostra a fer una terrasseta al cul de l'hort i que li va contar a un aprenent de fer pastetes i fang que no era altre que un servidor. Anys més tard, devers 1959, vaig poder comprar a la llibreria de can Manent un llibret publicat a la col·lecció «L'illa d'or» del ciutadellenc Francesc de Borja Moll, on hi havia el text del conegut viatge, aquell que el senyor quan li demana: ¿no deien que l'operació havia anat tan bé? I l'amo li respon: «Sí senyor, no podia anar millor; mai se n'havia fet cap de tan encertada. Però madona és morta». Aquesta frase ha passat al costumari popular; quasi tothom la coneix.

Val a dir que la impremta de can Manent, aquella del Carrer Nou, l'havia re-

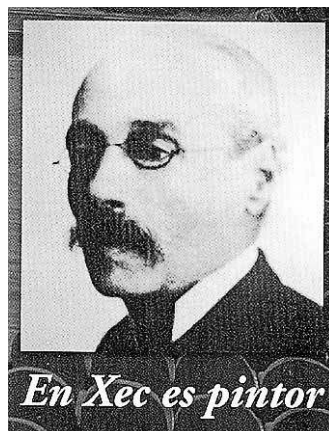
gentat el cunyat de Ruiz i Pablo, Joan Manent Victori, que va ser governador civil de Balears en temps de la segona República. Coses de la vida i coses de cunyats.

Bé idò; just quan es feia la primera representació a Maó de la versió teatral feta per Federico Erdozain Pons, aquest escriptor i actor d'origen forneller moria a Maó, a conseqüència d'una operació quirúrgica. L'operació havia anat molt bé, però Federico va deixar aquest vall de llàgrimes a l'hospital, no de Barcelona sinó de Maó, em volta pel cap que era l'hospital municipal del Cos de Gràcia, just devora de l'església de Sant Josep, però no ho sé amb total seguretat.

Potser el lector que hagi arribat fins aquí es demanarà que té a veure tant Àngel Ruiz i Pablo com Federico Erdozain Pons amb un tal Francesc d'Assís Pons i Alzina. La pregunta és pertinent i li dec una explicació: per primera vegada vaig poder veure el teló de l'escenari del teatre. I aquí, aturaré l'explicació.

Passant el temps he pogut llegir escrits de Deseado Mercadal Bagur i de Francesc Hernández Sanz on es parla del Teatre Principal, el més antic d'Espanya dedicat a l'òpera, en els que es descriuen moltes circumstàncies de la vida del Teatre.

Un dels detalls més citats és l'autoria dels anomenats «telons de boca» del teatre i de molts decorats escenogràfics destinats

a obres teatrals i òperes. L'autor és el citat Pons Alzina (Es Migjorn 11/08/1817-Maó 29/10/1890) de qui ara s'ha commemorat el 200 aniversari del seu naixement. És molt difícil resumir la vida i obra d'aquest migjorner, que es pot llegir a una magnífica biografia acabada de publicar per l'Institut Menorquí d'Estudis a la col·lecció «Petit Format» i escrita per un altre

migjorner de pro: Joan Pons Moll.

Només diré que, d'una banda, a la Sala de l'Ajuntament de Maó, dels 37 retrats que hi ha penjats, 5 són obra de Pons Alzina, els dedicats a Llorenç Arguimbau Mercadal, a Francesc Preto Neto, a Benet Andreu Pons, a Victoriano Hédiger Olivari i a Francesc Prieto i Caules. La seva tècnica era molt depurada i va ser el retratista més conegut a la segona meitat del segle XIX a Menorca. Hi ha una gran quantitat de retrats de menorquins a col·leccions privades menorquines.

Un aspecte a destacar és la seva vessant política, republicà convençut i que va ocupar l'alcaldia de l'ajuntament de Maó entre els anys 1871 i 1874 època prou convulsa i de difícil conducció política. Aquí no entraré a considerar el resultat de la seva gestió municipal; va deixar el càrrec a conseqüència de l'entrada del General Pavia al Congrés de Madrid, que l'havia fet a peu, no com diu la dita popular, a cavall; el ca-

vall del general Pavia havia quedat a la porta.

Un detall a citar és que va morir el mateix dia que la filla Francisca, ell a Maó i ella a Castell. L'esquela publicada al diari «El Liberal», a pàgina completa està dedicada a pare i filla. Crec oportú citar que a l'article necrològic consta, textualment: «Pons Alzina ha muerto tan pobre como honrado, tan querido como llorado por sus ciudadanos y dejando en pos de si un ejemplo digno de imitar...»

Insistiré en recomanar la lectura de la biografia escrita per Joan Pons Moll. L'espai disponible a aquestes miscel·lànies no dona per a més.

Anant als *bots*, i cercant parentius entre ell i altres pintors, Francesc Hernandez Sans en té 18, fins a arribar al matrimoni entre Guillem Rexard i una dona de la qual no podem esbrinar el nom; amb Miquel Alejandro Monjo en té també 18, fins a arribar a trobar un matrimoni comú entre Pere Cánovas i Joana Rotger (1596); amb Francesc Hernández Monjo 14, fins a arribar al matrimoni entre Tobies Fullana Castelló i Catalina Català Llompart (1623). Un servidor en té 18, coincidint amb el matrimoni comú entre Pere Cánovas i Joana Rotger (avantpassats de Miquel Alejandro Monjo).

I amb aquesta miscel·lània acabem les tres dedicades a persones de les quals es commemoren aniversaris de naixement o de defunció aquest any 2017, concretament Santiago Rubió i Tudurí (125 anys del seu naixement); Estanislau Ruiz Ponsetí (50 anys de la seva defunció) i el personatge d'avui, de qui es commemoren els dos segles del seu naixement.